

Список літератури

1. Полат, Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования [Текст] / Е. С. Полат. – М. : Академия, 2000. – 272 с.
2. Полилова, Т. А. Внедрение компьютерных технологий в преподавание иностранных языков [Текст] / Т. А. Полилова, В. В. Пономарева // ИЯШ. – 1997. – № 6. – С. 33–42.
3. Николаєва, С. Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання [Текст] / С. Ю. Николаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Аскоянц, П. Г. Основи методики створення та застосування комп'ютерних програм у навчанні іноземних мов [Текст] / П. Г. Аскоянц, Г. С. Чекаль, П. І. Сердюков – К. : КДПШМ, 2009 – 108 с.
5. Угольков, В. В. Компьютерные технологии как средство обучения иностранным языкам в вузе [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 [Электронный ресурс] / В. В. Угольков. – М., 2004. – Режим доступа : <<http://www.humanities.edu.ru/db/msg/74500>>.
6. Кужель, О. М. Використання персонального комп'ютера у вивченні іноземних мов [Текст] / О. М. Кужель, Т. І. Коваль // Нові інформаційні технології навчання в навчальних закладах України : наук.-метод. зб. – Одеса : Друк, 2001. – Вип. 8 : Педагогіка. – 242 с.
7. Сердюков, П. І. Технологія розробки комп'ютерних програм з іноземних мов [Текст] / П. І. Сердюков. – К. : Ленвіт, 2006. – 111 с.
8. Brown, H. D. Teaching by Principles: An interactive Approach to Language Pedagogy [Text] / H. D. Brown // Prentice Hall Regents. – 1994. – P. 153.

Отримано 30.10.2011. ХДУХТ, Харків.
© А.О. Колесник, О.Ф. Белікова, 2011.

УДК 316.628:81:004

О.Ф. Белікова, викл.

А.О. Колесник, канд. техн. наук, доц.

МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

Розглянуто умови формування мотивації студентів під час опанування іншомовною комунікативною компетенцією в інформаційному освітньому просторі, пропонується модель діагностики мотивації як педагогічної умови.

Рассматриваются условия формирования мотивации студентов в ходе приобретения иноязычной коммуникативной компетенции в информационном образовательном пространстве, предлагается модель диагностики мотивации как педагогического условия.

The conditions of student motivation formation in the acquisition of foreign language communicative competence within the informational educational space are considered, diagnostic model of motivation as a pedagogical condition is offered.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасній освіті з появою інформаційних технологій процес навчання стає все більш орієнтованим на співробітництво викладача й студента для досягнення певних освітніх цілей; мотивоване ставлення студента є неодмінною умовою ефективного процесу навчання. Не викликає сумніву й твердження про те, що процес навчання не повинен бути лише пасивним поглинанням інформації, яку пропонує викладач. Процес навчання, одержання знань – це активний процес, ефективність якого залежить від зусиль обох – як викладача, так і студента.

В основі ефективності лежить уміня викладача створити особливі умови, що сприяють розвитку мотивації студента, а отже, розвитку його особистості, готовності до самоосвіти, рефлексії, що виражається в його бажанні сприймати й засвоювати пропоновану інформацію, працювати із цією інформацією. Крім цього, ефективність також прямо залежить від самого студента, оскільки для повноцінного розвитку та формування навичок необхідно «перетворення об'єкта навчання в суб'єкт діяльності» [1].

Лінгвістична освіта орієнтована на формування іншомовної комунікативної компетенції в умовах інформаційного освітнього простору. Проблема організації процесу навчання з урахуванням не лише зацікавленості студентів на ранньому (початковому) етапі навчання, а й розвитку безпосередньо мотивації від простої (зовнішньої, формалізованої) до більш усвідомленої (внутрішньої, особистісної), спрямованої як на ефективність засвоєння предметного змісту, так і на розвиток особистості студента в цілому, є найбільш актуальною. Основним завданням окрім формування самих навичок іншомовного спілкування при цьому можна вважати формування здатності на основі отриманих знань і розвинених уявлень використовувати їх для подальшого розвитку, трансформації в ситуації іншомовного спілкування, що сприяє самоосвіті особистості та є неодмінною умовою професійної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідниками розглядається безліч різних понять комунікативної компетенції [2], міжкультурної комунікації [3-5], міжкультурної компетенції [6]. Рада Європи розглядає комунікативну компетенцію (відносно іноземної мови) як сукупність лінгвістичної, соціолінгвістичної та прагматичної компетенції. При цьому під лінгвістичною компетенцією розуміється сукупність граматичної, семантичної, лексичної, фонологічної, орфографічної й орфоепічної компетенцій; під соціолінгвістичною – використання лінгвістичних засобів з передавання різних соціальних відносин (доречність різних типів висловлень, урахування статусу співрозмовника та ін.), норми ввічливості, народна мудрість (прислів'я, приказки, фразеологізми, сталі словосполучення), урахування стильових особливостей (формальне й розмовне використання мови), а також уявлення про різні діалекти й акценти мови, що вивчається; прагматична компетенція наведена дискурсивною, функціональною компетенціями й компетенцією дизайну, що передбачають структурне й адекватне використання мовних конструкцій згідно з належним сприйняттям носіями мови та ін. [7].

У нашому розумінні, іншомовна комунікативна компетенція (термін згадується в роботах М.Г. Прадівлянного та Л.Я. Личко [8; 9]) є органічним поєднанням лінгвістичної, культурної й комунікативної компетенцій. По суті, ми дотримуємося того ж змісту іншомовної комунікативної компетенції, яке докладно описане в рекомендаціях Ради Європи, замінивши лише найменування соціо-лінгвістичної компетенції культурною, а прагматичної – комунікативною, оскільки, на наш погляд, дане найменування більш чітко і ясно відбиває навички й уміння, що розвиваються в результаті. Іншомовне спілкування передбачає грамотну й контекстну лінгвістичну, культурну й комунікативну поведінку з точки зору культури й доречності, яка згадується ще в роботах D.H. Nymes [10].

Аналіз літератури показує, що більшість авторів [1; 11; 12 та ін.] розглядають інформаційний освітній простір як «джерело» для розвитку мотивації студентів. Процеси модернізації освіти ініціювали інформатизацію, яка більшим чином орієнтована на технічне оснащення навчального процесу. Разом з тим інформатизація розглядається й сприймається в суспільстві як більш перспективний новий спосіб організації процесу навчання, який, на думку студентів, є більш цікавим, а отже, і більш ефективним.

Мета та завдання статті. В умовах повсюдного використання нових інформаційних технологій лише з погляду технічної підтримки для мотивації важко зберігати свій первісний рівень протягом усього

навчального процесу; цей інтерес може так само швидко згаснути, як і з'явитися, тому для нас важливо розглянути психологічні основи становлення, формування, розвитку мотивації та її інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відзначає Г.В. Єлізарова, «вимога того, щоб ті, хто вивчають іноземну мову, мали таку ж майстерність, як і (освічений) носій, ігнорує умови, у яких вивчається мова» [6]. В умовах інформаційного освітнього простору під час навчання іншомовної комунікативної компетенції джерела інформації, недоступні тим, хто вивчає мову як іноземну, розширюються, при цьому викликаючи необхідність створення нових педагогічних умов для ефективного її формування. Однією зі складових успіху в цьому випадку є мотивація, оскільки процес навчання вимагає більшої самостійності й незалежності студентів.

Розгляд мотивації в інформаційному освітньому просторі є необхідним з точки зору забезпечення ефективності навчального процесу. Мотивація формується як на усвідомленому рівні, так і неусвідомленому, підсвідомому, розумна теорія мотивації не може дозволити собі не брати до уваги підсвідоме. Мотивація – безперервна, вона не припиняється, вона складна й нестабільна і є майже універсальною характеристикою практично будь-якого стану організму [13]. Виходячи із цього ми вважаємося, що неправильна організація процесу навчання може викликати такі мотиваційні стани студентів, коли про ефективність формування певних навичок і вмінь судити важко. Отже, ми вважаємо за необхідне розглянути можливі мотиваційні стани студентів у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції в умовах інформаційного освітнього простору в пропонованій нами моделі діагностики.

Динаміка розвитку іншомовної комунікативної компетенції передбачає діагностику рівня мотивації. Отже, у пропонованій моделі мотивація буде розглядатися як педагогічна умова, що забезпечує підвищення пізнавальної активності студентів у предметній галузі – іноземна мова.

Модель в освітньому просторі буде будуватися прогнозно й імовірно, таким чином щоб надалі було можливим оцінити динаміку окремих показників, дорозумуючи й коректуючи тим самим модельний варіант комунікативної компетенції. Розглянута нами педагогічна умова в моделі є лінією ведення аналітики й описується через критерії й показники.

Критерієм мотивації як педагогічної умови ми виділяємо вмотивованість студентів до занять у процесі навчання, розглядаючи в показниках можливі мотиваційні стани, які можуть бути характерні для

студента в процесі формування іншомовної комунікативної компетенції в умовах інформаційного освітнього простору.

У контексті організації можливих мотиваційних станів студента ми пропонуємо виділити чотири групи мотиваційних станів, розташованих у ієрархічній послідовності (переходу від зовнішньої до внутрішньої мотивації):

- нав'язливий;
- ситуативний;
- соціально-статусний;
- професійно-орієнтований.

Нав'язлива мотивація, або мотиваційний стан (суто зовнішня), виражається тиском з боку, наприклад батьків і усього закладу, зумовлена необхідністю відвідування занять, одержання позитивної оцінки.

Ситуативна мотивація (зовнішня, сформована в межах ситуації, що оточує студента, за рахунок найближчого зовнішнього середовища студента на заняттях) виражається знову ж таки тиском, але не стільки орієнтованим на окрему особистість, скільки створеним саме за рахунок ситуації – успішності інших студентів, їх активності на занятті під час виконання певних завдань, активної позиції під час виконання проєктних завдань, у разі позитивної оцінки викладачем і/або викладацьким складом факультету й ін. Це виявляється, на нашу думку, в усвідомленні необхідності приділяти більше часу підготовці до занять, необхідності активної участі у різних видах діяльності з предмету.

Соціально-статусна – (внутрішня, зумовлена суспільною перспективою, перспективою рівня матеріальної винагороди, що залежать від професіоналізму й компетенції майбутнього випускника), виражена в зовнішньому, соціальному тиску на студента, але є більш усвідомленою позицією студента, внутрішнім усвідомленням необхідності навчання заради власного добробуту.

Соціально-статусна мотивація в контексті нашого дослідження буде мати наступний прояв: комунікативна спрямованість навчання в контексті формування іншомовної комунікативної компетенції (необхідність розгляду педагогічної умови діалогізації) сама по собі сприяє розвитку мотивації студентів за рахунок роботи в групі, вираженої у відчутті приналежності, включеності до групи, отожднення себе із цілями й перемогами групи, прийняття групою й знаходження місця й почуття домівки [13], а також сприяє розвитку особистості студента.

Слід відмітити, що комунікація, яка лежить в основі нових інформаційних технологій, є багатим джерелом для створення у студентів мотивації до спілкування через електронну пошту, чати, форуми, теле-

конференції, відео- і аудіоконференції. При цьому доступність інформації через Інтернет, її актуальність і автентичність також будуть сприяти формуванню соціально-статусної мотивації з подальшим переходом на наступний рівень – професійну вмотивованість.

Професійно-орієнтована мотивація найбільш цікава, оскільки вона є важливою складовою навчального процесу й правильна організація й керування цими мотиваційними станами викладачем призводить, на наш погляд, до досягнення поставленої мети. Згідно з ієрархією Маслоу, цю групу ми визначаємо як таку, що відноситься до потреб у самоактуалізації й когнітивним потребам. Потреба до самоактуалізації виражається в бажанні реалізувати закладений потенціал з подальшим розвитком автономії та зрілості. Вона ґрунтується на потребі в повазі, визначаючи галузь діяльності суб'єкта, виходячи з його життєвих цілей і позицій, інтересу та ін. Когнітивні потреби виражаються в бажанні знати й розуміти суть речей, пропонувананих до розгляду, здобувати знання. Ця група мотиваційних станів вважається нами найбільш наближеною до внутрішнього типу мотивації, описаному А. Маслоу, а отже, її розвиток відповідає завданням, поставленим під час формування іншомовної комунікативної компетенції.

У контексті когнітивних здібностей можна пояснити інтерес, що викликають нові технології у студентів, – привабливість, викликана природнім бажанням до пізнання невідомого, як протилежність нудгуванню, викликаному традиційним, добре знайомим процесом навчання.

Такий розподіл на групи мотиваційних станів є умовним, оскільки багато що залежить від типу особистості студента, рівня його вмотивованості на початковому етапі навчання, одночасного перетину декількох груп мотиваційних станів і ін. Але це дозволяє більш чітко простежити структуру розвитку мотивації й визначити умови для її розвитку в потрібному напрямку.

Виходячи із принципу «задоволення породжує нову мотивацію» ми вважаємо за необхідне розглядати процес організації навчання таким чином, щоб зовнішня мотивація переходила у внутрішню, інтроспективну, тим самим роблячи процес навчання більш ефективним і сприятливим розвитку особистості студента.

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що оточення, зовнішнє середовище є первісним щаблем у розвитку мотивації. У нашому випадку необхідність робити певні дії в цьому напрямку зводиться практично до нуля, тому що в умовах загальної глобалізації суспільства, розвитку контактів і необхідності розвитку комунікації формування іншомовної комунікації є сама по собі досить актуальною. Проте пра-

вильне подавання матеріалу могло б дозволити «нагадувати» студентів про існуючу ситуацію й тим самим «підігравати» його вмотивованість. Це може здійснюватися за рахунок відбору предметного змісту та його організації (вибір ситуації або робота з текстами, що містять проблеми комунікації й необхідність вирішення цих проблем), розгляду матеріалу на прикладі неуспішних актів комунікації, обговорення помилок і причин їх появи та ін.

Таким чином, не окрема, а інтегрована дія, спрямована на здійснення конкретного завдання, досягнення конкретної мети, а, в нашому випадку, розвиток мотивації студентів до вивчення іноземної мови може сприяти ефективності процесу в цілому.

Список літератури

1. Арістова, Н. О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих нелінгвістичних навчальних закладів [Електронний ресурс] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Арістова Надія Олексіївна. – К., 2009. – Режим доступу : <<http://dissert.com.ua/content/350944.html>>.

2. Сура, Н. А. Іншомовна професійна компетентність: головні принципи та компоненти процесу навчання професійно орієнтованого спілкування [Текст] / Н. А. Сура // Вісник Луганськ. держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. – 2003. – № 4 (60). – С. 190–192.

3. Intercultural communication competence [Text] / M. R. Hammer [et al.] // Handbook of international and intercultural communication. – London : SAGE Publications, 1989. – P. 171.

4. Ніколаєнко, І. В. Міжкультурна комунікація і мова [Текст] / І. В. Ніколаєнко – К. : [б. в.], 2000. – С. 54–61.

5. М'язова, І. Ю. Міжкультурна комунікація: зміст, сутність та особливості прояву (соціально-філософський аналіз) [Текст] : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / І. Ю. М'язова – К., 2008. – 18 с.

6. Єлизарова, Г. В. Культура и обучение иностранным языкам [Текст] / Г. В. Єлизарова. – СПб. : СОЮЗ, 2001. – 115 с.

7. Common European framework of references for languages: learning, teaching, assessment. Council of Europe [Text]. – Cambridge, UK : Cambridge University Press, 2004.

8. Прадівляний, М. Г. Формування професійно спрямованої іншомовної компетентності фахівців технічних та економічних спеціальностей засобами сучасних інформаційних технологій [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / М. Г. Прадівляний. – Вінниця, 2006. – 22 с.

9. Личко, Л. Я. Формування у майбутніх менеджерів-економістів англomовної професійно спрямованої компетенції в говорінні [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Л. Я. Личко. – К., 2009. – 23 с.

10. Sociolinguistics and the ethnography of speaking [Text] / D. H.ymes, [et al.] // Social Anthropology and Language. – London : Tavistock Publications, 1971. – 136 p.

11. Коломиец, В. А. Использование Интернета в обучении иностранным языкам [Текст] / В. А. Коломиец // Иностранные языки в школе. – 2003. – № 1. – С. 42–49.

12. Загребельний, С. А. Впровадження інформаційних технологій в навчальний процес [Текст] / С. А. Загребельний // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. – Слов'янськ : СДПУ, 2009. – Вип. XLVI. – С. 71–76.

13. Маслоу, А. Мотивация и личность [Текст] / А. Маслоу. – СПб. : Питер, 2003. – 352 с.

Отримано 30.10.2011. ХДУХТ, Харків.

© О.Ф. Белікова, А.О. Колесник, 2011.

УДК 37.041:004.811.111-26

І.В. Удовенко, канд. філол. наук, доц.

М.І. Крупей, ст. викл.

Л.А. Подворна, викл.

ЧИТАННЯ АВТЕНТИЧНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ МАТЕРІАЛІВ)

Розглянуто питання формування комунікативної компетенції в іноземному читанні з використанням комп'ютерних технологій у вищих навчальних закладах торговельно-економічного напрямку та практичні рекомендації щодо реалізації у ВНЗ. Окреслено зміст викладання іноземної мови професійного спрямування через моделювання проблемних ситуацій професійного характеру, розв'язання яких спонукає студентів до пошуку та обробки іноземної інформації певного обсягу та змісту за допомогою комп'ютерних засобів.

Рассмотрен вопрос формирования коммуникативной компетенции в иноязычном чтении с использованием компьютерных технологий в высших учебных заведениях торгово-экономического направления и практические рекомендации по реализации в ВУЗ. Раскрыто содержание преподавания профессионально ориентированного иностранного языка посредством моделирования проблемных ситуаций профессионального характера, решение которых побуждает студентов к поиску иноязычной информации определённого объёма и содержания при помощи компьютерных средств.